עין משפט נר מצוה

מו א (מר״ם פ״מ מהל׳ עבודת כוכבים פמ״ג לאמרן מה טור ש״ע רי״ד סי׳ קמו סעי׳ י טז):

מו ב מר״ם שם פ״מ הלכ׳ יא עוש״ע שם סעי׳ י:

מח ג ד ה מר״ם שם הלכה יב עוש״ע שם סעיף יב:

רבינו חננאל

אם עתידין לחזור הרי היא כמלחמת יהושע ואינה בטילה. למה לי למיתנא כמלחמת יהושע. מילתא אגב אורחיה (נקט) קמ״ל כדרב דאמר ישראל שזקף לבינה להשתחות לה ובא עובד כוכבים והשתחוה לה אסרה. מנא לן בתחילה של ארץ ישראל דאמר רחמנא ואשריהם תשרפון באש. מכדי ארץ ישראל ירושה היא להן מאבותיהן. ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ואי משום אלהותיהן שהיו להן קודם שיתן אותה להם הקב״ה ירושה בביטול בעלמא סגי להו. אלא מאי טעמא נאסרו כולהי טעוותיהו. מדפלחי ישראל לעגל גלו דעתיהו דניחא להו בעבודת כוכבים. וכל עבודת כוכבים דעבדו שליחותיהו דישראל קא עבדי. ולפיכך אסרינהו רחמנא. הכא נמי ישראל שזקף לבינה גלי דעתיה דניחא ליה בעבודת כוכבים. ועובד כוכבים בא והשתחוה לה שליחותיה דישראל קא עבד. ודחינן ודלמא בעגל בלחוד ניחא להו לישראל במידי אחרינא לא ניחא להו. לא ס״ד דכתיב אלה אלהיך ישראל. מלמד שאיון לאלוהות הרבה. אי הכי כל עבודת כוכבים דבהדי עגל ליתסרו שאר עבודת כוכבים לא ליתסרו. ופרקינן מאן מוכח כלומר מי מודיע איזהו מוקדם. ואיזהו מאחרי כן: **ירושלמי** השתחויה אינה מותרת אלא על אבני בית המקדש רבי יונה רבע על סיטרייה. ר׳ אחא רבע על סיטרייה. ר׳ אבהו רבע ר׳ אורחיה א״ר יוחנן לר׳ חייא בר אבא בבלאי [6] ג׳ מילין סלקין מן גבינון מפשיטותא דתנניתא והרין מקצתא ואתיא כי הא דאמר לא התירו השתחויה אלא לתענית צבור בלבד ובלבד על הצד. וכל מי שאינו כשר ביהושע שאם יפול על פניו יאמר לו הקב״ה קום לך. אל יפול. ובלבד יחיד על הצבור: **מתני׳** עבודת כוכבים שהניחוה עובדיה בשעת שלום מותרת. פי׳ כגון שהניחוה ובטלוה בשעת מלחמה אסורה בית נמרוד כעבודת כוכבים שהניחוה עובדיה בשעת שלום ומותר. ראש״ג דכתיב ויפץ ה׳ אתם משם וכשעת מלחמה דמיא הנחתם. כיון דאי הוו בעו למהדר הוו הדרי כיון דלא הדרי בטולי בטלוה: **מתני׳** בימוסאות של עובדי כוכבים הרי אלו מותרות מפני שמעמידין אותן בשעה שהמלכים עוברין. ואוקימנה ופעמים שמניחין המלכים אותו הדרך והולכין בדרך אחר. פי׳ בימוסאות הללו כגון כן שמעמידין עליו עבודת כוכבים. והוא מפורש כל בפה לזה [1] במוס. והוא אבן אחת והיא המצבה. ר׳ יוחנן ורש לקיש דאמרי תרוייהו בימוס שנפגם מותר. ואפילו למאן דאמר עובדין לשברין הני מילי בעבודת כוכבים דכיון דפלחה זילא ביה מילתא לביטולה. אבל הכא [2] בימוס שקליה להאי ומיפלח לאחרינא. תניא כוותיהו בימוס שנפגם מותר. מזבח שנפגם אסור עד שינתץ רובו. א״ר יוחנן בימוס אבן אחת. מזבח אבנים הרבה.

---

[6] לפנינו הגירסא כיוצאמי כאן (וכ״כ בפ״ד דסוכה ה״ח) תרין מילין סלקין מן גבינון מפשיטותא דתענית ובריוחתא דיומא שביעית ורבנן דקסרין אמרין אף דהדר מקצתא אתיא כי הא דאמר וכו׳. [1] נראה ל״ל והוא מפורש בפ״ק דף מו דכל כמה המיחד לעמוד עליו עבודת כוכבים נקרא בימוס. [2] פוטי ל״ל אבל הכא שקלי להאי בימוס ומייתי בימוס אחרינא.

נג: רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

אם עתידין לחזור כמלחמת יהושע אינה בטלה עולמית. הא דנקט עולמית משום מקרא דאגב אורחיה קמ״ל כדרב יהודה משום דהוה עבודת כוכבים של ישראל כדמסיק דאלו עבודת כוכבים של עובד כוכבים יש לה ביטול דהא ודאי עובד כוכבים שהיה עבודת כוכבים אע״פ שדעתו היה לחזור ולא בטלה יכולה להתבטל ע״י עובד כוכבים אחר ומה שפירש רש״י נמי בסמוך הרי היא כמלחמת יהושע שדימו העובדי כוכבים לחזור לא פירש כן אלא נישב הלשון של הרי היא כמלחמת יהושע כי אותה [3] אינו תלוי שדימו לחזור כמה שלא נתבטלה לעולם אלא מפני שעבדוה לדעת ישראל כדמסיק אלא כך דומה כלומר דעתם לחזור כמו שהיו האמוריים דעתם לחזור ולהכי פריך למה לי למתלא במלחמת יהושע כיון שטעם מלחמת יהושע אינו תלוי בדעתם לחזור אלא משום שעבדוה לדעת ישראל ומסיק כדרב יהודה ואהא ודאי קאי עולמית כדפרישית לעיל: **דאי תנא** לוה הוה **אתינא מדלא** זבנה **לא בטלה**. משמע דאתיא כר׳ דאי לרבנן אפי׳ זבנה לא בטלה ועוד מדתלי טעמא בעתידין לחזור דאי לרבנן אפי׳ אינן עתידין לחזור לא עדיף ממכרה ומכאן יש להוכיח דהא דאמר לעיל משכנה דביטל לר׳ הייט [1] כיון שנשתקעה דאי לא נשתקעה מודה ר׳ דלא בטיל כיון דדעתו לחזור: **ובא** עובד כוכבים והשתחוה. פי׳ לאותה לבינה עלמה שזקף הישראל אבל בא העובד כוכבים וזקף אחרת והשתחוה לה אינה נאסרת דדלמא לא ניחא ליה לישראל אלא באותה שזקף ודלא כפי׳ רבינו שמואל: **והולכים** דרך אחרת. והכומריס שעבדוה לא עשאום עבודת כוכבים אלא לצורך המלכים וכשרואין שאין המלכים מוששין [1] בהם גם הם מבטלים אותם:

אם עתידין לחזור כמלחמת יהושע אינה בטילה [6] וצריכא דאי תנא לוה עליה מדלא זבנה לא בטלה אבל נפלה עליה מפולת מדלא קא מפני לה אימא בטולי בטלה צריכא ואי תנא נפלה עליה מפולת משום דסבר הא מנחת כל אימת דבעינא לה שקילנא לה אבל גנבוה לסטים מדלא קא מהדר אבתרה בטולי בטלה צריכא ואי תנא גנבוה לסטין משום דסבר אי עובד כוכבים שקיל לה מפלח פלח לה אי ישראל שקלה איידי דדמיה יקרין מזבין לה לעובד כוכבים ופלח לה אבל הניחוה הבעלים והלכו למדינת הים מדלא שקלו בהדייהו בטולי בטולה צריכא אם עתידין לחזור כמלחמת יהושע אינה בטילה מידי מלחמת יהושע מיהדר הדור ה״ק [7]אם עתידין לחזור הרי הוא כמלחמת יהושע ואין לה בטילה ולמה לי למיתלייה במלחמת יהושע מלתא אגב אורחא קמ״ל כי הא [8]דאמר רב יהודה אמר רב ישראל שזקף לבינה להשתחות לה ובא עובד כוכבים והשתחוה לה אסרה מגלן דאסרה א״ר אלעזר כתחילה של א״י דאמר רחמנא [9]ואשריהם תשרפון באש [10]מכדי [10]ירושה היא להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואי משום הנך דמעיקרא בביטולא בעלמא סגי להו אלא מדפלחו ישראל לעגל גלו אדעתייהו דניחא להו בעבודת כוכבים וכי אתו עובדי כוכבים שליחותא דידהו עבדי ה״נ ישראל שזקף לבינה גליא דעתיה דניחא ליה בעבודת כוכבים וכי אתא עובד כוכבים ופלח לה שליחותא דידיה קעביד ודלמא בעגל הוא דניחא להו במידי אחרינא לא אמר קרא [2]אלה אלהיך ישראל [3]מלמד שאיון לאלוהות הרבה אימא כל דבהדי עגל ניתסרו מכאן ואילך נישתרי מאן מוכח: **מתני׳** [3]עבודת כוכבים שהניחוה עובדיה בשעת שלום מותרת בשעת מלחמה אסורה בימוסיאות של מלכים הרי אלו מותרות מפני שמעמידין אותה בשעה שהמלכים עוברים: **גמ׳** אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב בית נמרוד הרי היא בעבודת כוכבים שהניחוה עובדיה בשעת שלום ומותר אע״ג דכי בדרינהו רחמנא בשעת מלחמה דמי אי [4] בעיא למיהדר הדור מדלא הדור בטולי בטלה: בימוסיאות של מלכים הרי אלו מותרות: וכי מפני שמעמידין אותה בשעה שהמלכים עוברין מותרין אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ה״ק מפני שמעמידין אותן בשעה שהמלכים עוברין ומלכים מניחין דרך זו והולכין בדרך אחרת כי אתא עולא יתיב אבימסא פגימא א״ל רב יהודה לעולא והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בימוס שנפגם אסור ואפי׳ למ״ד [5]אין עובדים לשברים ה״מ עבודת כוכבים דזילא ביה מלתא למפלח לשברים אבל האי לא איכפת ליה א״ל [6]מאן יהיב לן מעפרא דרב ושמואל ומלאינן עיינין הא רבי יוחנן ור״ל דאמרי תרוייהו [7]בימוס שנפגם מותר ואפי׳ למ״ד [8]עובדין לשברים ה״מ עבודת כוכבים דכיון דפלחה זילא ביה מילתא לבטולה אבל הני שקלי להאי ומייתו בימוס אחרינא תניא כוותיה דר׳ יוחנן ור״ל [9]בימוס שנפגם מותר [10]מזבח שנפגם אסור עד שינתץ רובו ה״ד בימוס ה״ד מזבח א״ר יעקב בר אידי אמר ר׳ יוחנן [11]בימוס אבן אחת מזבח אבנים הרבה אמר

עליו זבח לעבודת כוכבים: **היכי דמי בימוס** וכו׳. מגלא ידוע לן הי הוה בימוס למוסב והי הוה מזבח שמקריבין עליו לעבודת מיניה: מאי

מסורת הש״ס

[6] לעיל מו., [7] [עי׳ תוס׳ ד״ה יג. ד״ה ולא קליר וכו׳], [8] [כ״כ קעז:], [9] סנהדרין סב. ע״ש, [10] [לעיל מא. מט:], [11] [כ״כ קעז: תולין סח:], [1] [לעיל מח: מט:], [2] [תוספ׳ פ״ו ה״כ], [3] [דברים יג.], [4] [כרתות יח.], [5] [כרתות יח].

תורה אור השלם

1. וְנִתַּצְתֶּם אֶת מִזְבְּחֹתָם וְשִׁבַּרְתֶּם אֶת מַצֵּבֹתָם וַאֲשֵׁרִים תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תְּגַדְּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת שְׁמָם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא:
דברים יב ג

2. וְקַח מִמֶּנָּה וְיָצַר אֹתוֹ בְּחֶרֶט וְיַעֲשֵׂהוּ עֵגֶל מַסֵּכָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
שמות לב ד

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ מיהא בטילה עולמית ופרכינא. נ״ב כך היא גירסת התוס׳: (ב) שם אי בעו למיהדר: (ג) רש״י ד״ה להשתחות לה וכו׳ וכא עובד כוכבים והשמתחוה לה אסרה מגמ״ש: (ד) ד״ה מכדי וכו׳ ומקיימא לן לעיל עובד כוכבים. נ״ב דף מג ע״ב: (ה) תוס׳ ד״ה אם וכו׳ מלחמת יהושע כי אותה שלא נתבטלה לעולם אינו תלויה במה שדימו לחזור אלא מפני שעבדוה כנ״ל: (ו) ד״ה דאי וכו׳ היינו כגון שנשתקעה: (ז) ד״ה והולכים וכו׳ תוספתין להם:

מוסף רש״י

ישראל שזקף לבינה. לבינה כידי אדם נעשית ומאמרת לנדרי הכל, ויבן וקיקיה דנקט משום נגלי דעתא הוה, דאי לא זקפתו ישראל לאם עבודת כוכבים לא מיתסרא, דכיון דשל ישראל היא אינה נאסרת בהשתחוותו של עובד כוכבים שהרי אינה אלו (לעיל מז.). שאינו לאלוהות הרבה. אף לאלוהות אחרים וקבלו עליהם (סנהדרין סג.). בימוסיאות. כגון שאינו לצורך עבודת כוכבים יקורין לי אלטי״ר, ומאי בימוס בימה של אבן אחת ומקריב זבחים, דהוי בעמדים דמעמדים (לעיל מז.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com